

ket engelsk sammen de første dagene, og siden gikk det til den norske Okkupasjonen.

Krigen var et vanlig samtaleemne på Skaugum og på Slottet i etterkrigs-årene. Men Kongen kan ikke huske at hans far eller bestefar tok barna for seg direkte for å fortelle om sine opplevelser.

– Vi tok ikke del i diskusjonene. Det var vel heller slik at vi overhørte samtaler i andre sammenhenger hvor de to diskuterte tiden i eksil. Jeg husker de snakket om sine forskjellige erfaringer, blant annet om hvordan situasjoner ble oppfattet i London og hvordan de ble oppfattet her hjemme.

– Hvordan oppfattet Kongen sin fars og bestefars roller de første årene etter krigen – og senere?

– Deres opptreden den gang er en av grunnpillarene det norske kongehuset står på – også i dag, slår kong Harald fast.

” Det er viktig at krigsveteranene nå forteller sine historier før det er for sent ”

Han forteller at annen verdenskrig ikke har vært noe stort samtaleemne i dagens kongefamilie:

– Kronprinsen og prinsessen er klar over sin bestefars og oldefars innsats under krigen, og hva det har betydning for Norge. Men ellers har de nok ikke noe forhold til annen verdenskrig,



TIL STEDE: Kong Harald starter offisiell feiring av frigjøringsjubileet i Hammerfest 3. mai og er med på mange arrangementer frem til 8. mai. Foto: Trygve Indrelid

– Vi må se fremover, men ikke glemme

bortsett fra det de har fått med seg gjennom historien. Det vet nok endel om hva som foregikk, men neppe mer enn de fleste ungdommer. Det er jo ikke noe merkeligere det enn at vår generasjon ikke vet så mye om første ver-

denskrig, sier kong Harald, som regner med at hans barn får mer viten om temaet under det kommende jubileet.

Kong Harald har møtt mange krigsveteraner gjennom årene, og fått høre mange av deres historier direkte fra krigsdeltagerne selv. Han er klar over at mange føler seg urettferdig behandlet.

– Jeg har følelsen av at mange er forbitret – noen fordi de ikke har fått økonomisk erstatning, andre fordi de ikke har fått Deltagermedaljen. Selv vet jeg for lite om hva som virkelig skjedde like etter frigjøringen. Men en må huske på at det var kaos på den tiden. Lister og arkiver var ufullstendige, og myndighetene hadde ikke den fulle oversikt over hvor folk var i systemet. Alt var veldig komplisert, ellers hadde nok problemene vært løst for lengst, mener Kongen, som også peker på de mange senskadene mange krigsveteraner har å slite med.

– Slike ting var det ingen som tenkte på i frigjøringsrusen, sier han.

Kong Harald mener det er viktig at krigsveteranene nå forteller sine historier før det er for sent, selv om det kan være vondt å snakke om opplevelsene.

– Jeg tror det er ganske viktig for å få et bilde av hvordan folk levde og hvordan de greide å gjennomleve en slik periode. Deres fortellinger kan ikke bare overlates til historikerne. Det er ikke så lett for oss andre å forestille oss hvordan det var. Det begynner å bli

lenge siden. Vi har hatt fred i 50 år, og to tredjedeler av det norske folk er født etter krigen.

” Mange visste om nazistene, men de fleste trakk bare på skuldrene ”

Kongen legger også vekt på at det er viktig å tilgi og ikke dvele for mye ved krigens grusomheter. Men han legger ikke mindre vekt på at man ikke må glemme det som skjedde, men hele tiden ha hendelsene i bakhodet, slik at det ikke skjer igjen.

Det gjorde inntrykk på folk flest da Kongen i sin tale i Kiberg sommeren 1992 beklaget den måten partisanene i Finnmark var behandlet på etter krigen. Den siste tiden har det vært mye snakk om østfrontkjempernes skjebne i etterkrigstiden.

– Skal vi tilgi også dem?

– Det er klart det var mange der som var veldig unge. Noen var faktisk med og kjempet mot tyskerne i 1940. Men så fortsatte de som såkalte frontkjempere i tysk tjeneste. Og det var vel dette med «tysk tjeneste», hvor de måtte øvelse og til Tyskland, som gjorde at de fikk problemer etterpå.

– Noen av dem har innsett at de gjorde feil, og har innrømmet det. Om de ikke akkurat har fått noen form for oppreisning, er de i hvert fall blitt god-

tatt. Men det er jo fremdeles endel av dem som ikke vil innse at de gjorde en feil. Og jeg må innrømme at jeg synes det er et minimum at de innser at den eden de avla til Hitler-Tyskland, kanskje var i drøysteste laget, også under de

teller kong Harald.

Dagens oppblomstring av nynazismen i Europa liker kong Harald dårlig.

– Det er i det hele tatt endel som på en måte minner om mellomkrigstiden. Hvis man bare er oppmerksom på det, tror jeg det er et lite problem. Men det kan fort bli et større problem hvis vi neglisjerer det. Vi må holde øynene åpne og gjøre noe med det som skjer, sier Kongen, og legger til:

– Det var jo det som gjorde at Hitler kom til makten. Mange visste om nazistene, men de fleste trakk bare på skuldrene og mente at det ikke var så mange av dem at det var noe å bry seg om.

” Vi må ikke se på våre tidligere fiender fra krigen som motstandere lenger ”

Frigjøringsjubileet skal markeres med en rekke arrangementer over hele Norge. Kongefamilien skal delta i flere av dem i tiden 3. til 8. mai.

Men nå mener kong Harald at det er tid for å sette sluttstrek for de store markeringene i forbindelse med annen verdenskrig og frigjøringen i 1945. – Vi må legge bitterheten bak oss og ikke se på våre tidligere fiender fra krigen som motstandere lenger. Vi skal feire frigjøringen og rette blikket fremover, men glemme skal vi selvsagt ikke, sier kong Harald.



HJEMME IGJEN: Kong Harald var bar åtte år da han kom tilbake til Norge etter krigen sammen med sin bestefar, sin mor og sine søstre. Familien ble tatt imot på Honnorbryggen av daværende kronprins Olav. Arkivfoto: NTB



GAMLE BILDER: Kongen studerer bilder av seg selv tatt ved hjemkomsten til Norge 7. juni 1945. Han innrømmer at han ikke husker stort fra selve dagen, bare at det var veldig godt. Foto: RUNE PETTER NESS, NTB